

בֵּיתֵלֶם

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים

B'TSELEM - The Israeli Information Center for
Human Rights in the Occupied Territories

דף מידע פברואר 1994

רי לעבר כלי-רכב
שטחים על-ידי
זוחות הביטחון

רחוב עמק רפאים 43 (קומה שניה), ירושלים 93141,

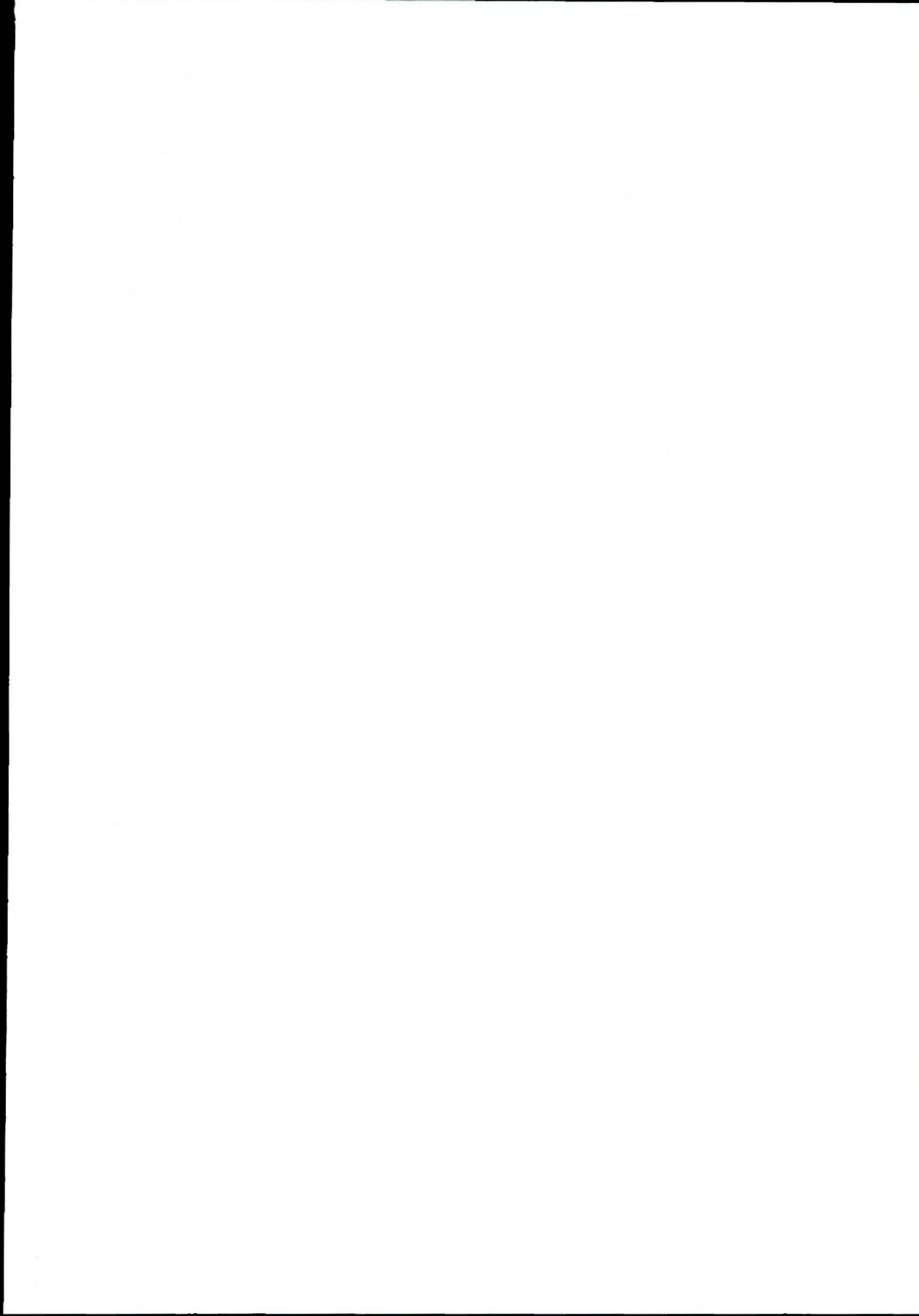
טלפון 02/617271/4, פקסי 02/610756

شارع عيمك رفايم 43 (الطابق الثاني)، القدس 93141،

تلفون 02-617271/4، فاكس 02-610756.

43 Emek Refaim St. (Second Floor), Jerusalem

93141 Tel. 02/617271/4, Fax. 02/610756

בצלם

דף מידע פברואר 1994

ירי לעבר כלי-רכב בשטחים על-ידי כוחות הביטחון

בצלם, מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים, הוקם בפברואר 1989 על-ידי גוף רחב של משפטנים, אנשי רוח, עיתונאים וחברי כנסת. **בצלם** שם לו למטרה לתעד ולהביא לידיעת קובעי המדיניות והציבור הרחב את הפרות זכויות האדם בשטחים. נתוני **בצלם** מבוססים על עבודת שטח ותחקירים עצמאיים וכן על מקורות ישראליים רשמיים, עיתונות ונתוני מקורות פלסטיניים, במיוחד ארגוני זכויות האדם PHRIC ואל-חאק.

תחקיר: יובל גינבר, באסם עיד, סוהא עראף
כתבה: יעל שטיין
עריכה גראפית: דינה שר
בשער: מחסום א-ראם בכניסה לירושלים

ISSN 0792-4003

המקרה של נעים אבו אמונה אינו המקרה היחיד בו ירו אנשי כוחות הביטחון לעבר רכב אשר נוסעיו לא סיכנו את חייהם. בשנת 1993 בלבד נהרגו 12 בני אדם ב-9 תקריות כאלה.

מהעדויות המובאות בדו"ח זה עולה כי במקרים רבים בהם ירו אנשי כוחות הביטחון על רכב, במחסום או שלא במחסום, היה הירי בניגוד להוראות הפתיחה באש וגרם לפציעתם או למותם של נוסעים ברכב. העדויות מצביעות על כך שפעמים רבות המחסומים אינם מסומנים כנדרש; הירי אינו מתבצע לפי השלבים הקבועים בהוראות הפתיחה באש ואנשי כוחות הביטחון פותחים באש על רכב שאינו עוצר, גם כאשר נוסעיו אינם מסכנים את חייהם וגם כאשר ישנה סכנה שאנשים הנמצאים מחוץ לרכב יפגעו. דו"ח זה עוסק בירי של אנשי כוחות הביטחון לעבר כלי-רכב ובמקרים בהם נהרגו אנשים בתוך הרכב. הדו"ח יסקור וינתח את הוראות הפתיחה באש לעבר כלי-רכב וייתחם הן לכך שחלק מההוראות אינן מקויימות והן לבעייתיות בהוראות עצמן. כן תנתח מדיניות צה"ל ויובאו מספר מקרים לדוגמא.

ב-24.7.92 נהרג במחנה הפליטים ח'אן יונס נעים כאמל נעים איסמאעיל אבו אמונה, בן 4, מירי חיילי צה"ל, כאשר נסע במכוניתו של אביו יחד עם כמה מבני משפחתו.¹ בעדותו מסר האב כי לא הבין כי החיילים מסמנים לו לעצור וסבר שהם מסמנים לו לפנות ימינה.² משעשה כן, פתחו החיילים באש לעבר הרכב, וכתוצאה מכך נהרג הילד.

בקשר למקרה זה, צוטטו בעיתון "הארץ" דבריו של אלוף פיקוד הדרום מתן וילנאי, שנאמרו בשיחה עם חיילים בעזה ב-3.8.93:³

כל פעם שירינו על רכב כזה הרגנו ילד. זה לא שווה את העניין. פשוט לא שווה. היה לנו סיפור כזה עם מילואימניקים בח'אן יונס שירו והרגו ילד בן ארבע. וכשאתה מתחיל לבדוק את הסיפור, מסתבר שהאבא קנה אוטו חדש, לקח את המשפחה שלו פעם ראשונה לסיבוב באוטו, לא שם לב למחסום, היה מרוגש כל כך שיש לו אוטו חדש, הסתובב, הוא לא התייחס למחסום ואז יורים המילואימניקים והורגים ילד. פשוט הדבר הזה לא משתלם.

1. על מקרה זה ראה **בצלם**, "הריגת ילדים פלסטינים והוראות הפתיחה באש", יוני 1993, בעמ' 8.
 2. העדות נמסרה לתחקירני **בצלם** יובל גינבר וסוהא עראף ב-27.7.92.
 3. דברים אלה נאמרו בתגובה לתלונתו של אחד הקצינים על כך שהחיילים מנועים מלירות לעבר רכב שאינו עוצר במחסום, גם אם נוסעים בו מבוקשים (**הארץ**, 19.3.93).

עצר במחסום או שעצר אחרי המחסום, בלא שיושביו פגעו או ניסו לפגוע במי מהם.

בשנת 1993 אירעו 16 תקריות, בהן נהרגו 23 בני אדם. מתוכם, 7 תקריות אירעו במצב בו נשקפה סכנת חיים לאנשי כוחות הביטחון ובהן נהרגו 11 בני אדם. ב-9 תקריות לא נשקפה סכנת חיים לאנשי כוחות הביטחון ובהן נהרגו 12 בני אדם, בהם ילדה בת 4 ושוטר ישראלי.

מאז חתימת הסכם העקרונות עם אש"ף ב-13.9.93 נהרגו כתוצאה מירי על כלי-רכב 7 בני אדם, מתוכם 4 במצב בו לא נשקפה סכנת חיים לאנשי כוחות הביטחון.

מאז תחילת האינתיפאדה ועד לסוף שנת 1993 אירעו בשטחים לפחות 24 תקריות בהן נהרגו נוסעים ברכב כתוצאה מירי של אנשי כוחות הביטחון. בתקריות אלה נהרגו 31 בני אדם.

ב-9 מתקריות אלו נשקפה סכנת חיים לאנשי כוחות הביטחון ובהן נהרגו 13 פלסטינים. ב-4 מתוכם ניסה נהג הרכב לפגוע בחיילים במחסום. בנוסף, נהרגו שני חיילים מירי פלסטינים לעבר מחסום של צה"ל.

ב-15 מהתקריות לא נשקפה סכנת חיים לאנשי כוחות הביטחון ובהן נהרגו 18 בני אדם, 2 מהם פעוטות. שני אנשים נורו למוות כאשר הירי כוון לרכב אחר אך פגע בהם. ב-11 מתוך תקריות אלו, בהן נהרגו 12 בני אדם, פתחו אנשי כוחות הביטחון באש על רכב שלא

4. חיידר מוחמד אל-כרייס נפצע ב-25.2.93 ומת מפצעיו ב-28.2.93. הוא נפגע מירי שוטרי מג"ב לעבר רכב ממנו נורו לעברם יריות, בעת שעמד על גג ביתו, עלי מוחמד אל-פרא נהרג ב-23.11.93 כאשר חיילים ירו על רכב שלא עצר ופגעו במונית בה נסע. עדות על נסיבות מותו מובאת בהמשך.

הוראות הפתיחה באש⁵

הוראות הפתיחה באש מבחינות בין נוהל מעצר רכב חשוד במחסום לנוהל מעצר רכב חשוד שלא במחסום.

לפי ההוראות נעשית הפתיחה באש בכמה שלבים: ראשית, יש לסמן לרכב לעצור בתנועות ידיים, ובחשיכה – באמצעות פנס. לאחר מכן יש לקרוא קריאת אזהרה בערבית, לירות באוויר, ורק אם הרכב עדיין לא עצר יש לירות לעבר גלגלי הרכב בלבד. אם הנוסעים נמלטים מהרכב, יש לעצור בהתאם לנוהל מעצר חשוד.

פתיחה באש על-מנת לפגוע תיעשה רק במקרים בהם נשקפת סכנת חיים ממשית ומיידית לעומדים במחסום.

ב. פתיחה באש לעבר רכב חשוד שלא במחסום

"רכב חשוד" שלא במחסום מוגדר כרכב שקיים לגביו יסוד סביר להניח כי לפחות אחד מנוסעיו היה מעורב בביצוע פשע מסוכן, או כי הוא בדרכו לבצע כזה. הפתיחה באש מותרת רק כאשר "קיים חשד המבוסס על עובדות, נתונים או מידע אמין [...] אין די בחשד סתמי, בתחושה או בניחושי".

מאחר ובמקרה זה לא מוצב מחסום על הכניש, "יש לנקוט כל דרך על מנת לסמן בצורה ברורה לנהג הרכב החשוד כי עליו לעצור" (ההדגשה במקור). רק אם יש יסוד סביר להניח כי הנהג לא עצר במכוון, מותר לעבור לנוהל הפתיחה באש.

לבד מכל אלה, חלות על פרק זה כל ההוראות החלות על פתיחה באש לעבר רכב חשוד במחסום.

א. פתיחה באש לעבר רכב חשוד במחסום

"רכב חשוד" מוגדר כרכב שלא עצר במחסום של צה"ל או שניסה לעוקפו. ההוראות מדגישות כי אין לפתוח באש על רכב הפורץ מחסום, אלא אם:

קיים חשד סביר כי העילה לפריצת המחסום **קשורה לפשע מסוכן**. כאשר ברור או ניתן להניח כי פריצת המחסום נעשתה מסיבה אחרת שלא ע"י נורמים עויינים אין לפתוח באש.

בכל מקרה, הפתיחה באש תיעשה רק "**כאמצעי אחרון**", לאחר ששימוש באמצעים האחרים לא הביא לעצירת הרכב ולאחר שהמפקד שקל היטב אם, בהתחשב בנסיבות, ראוי לפתוח באש (ההדגשות במקור).

גם אם התקיימו תנאים אלה, מותר לפתוח באש רק אם:

1. המחוסם "מוצב בצורה בולטת, מואר בלילה ולפניו שילוט ברור", כך שנהג העובר במקום יוכל להבחין מבעוד מועד במחסום ולעצור לפניו (ההדגשה במקור);
2. אין סכנה שבני-אדם או רכוש, הנמצאים בסמוך, יפגעו מהירי;
3. רכב לא נוסעים נשים או ילדים.

5. לביקורת על הוראות הפתיחה באש בכלל ראה **בצלם, פתיחה באש על-ידי כוחות הביטחון בשטחים**, יולי 1990.

אי-קיום הוראות הפתיחה באש

מעדויות שגבה **בצלם** עולה כי במקרים רבים אין אנשי כוחות הביטחון מקיימים את הוראות הפתיחה באש לעבר רכב. יתרה מכך, מהעדויות עולה כי גם כאשר ההוראות כן מקויימות, הרי שלחלקן יש במקרים רבים תוצאות קטלניות.

א. הצבת המחסומים בניגוד לנדרש בהוראות הפתיחה באש

הוראות הפתיחה באש של צה"ל קובעות שיש להציב את המחסום כך שנהג רכב המתקרב למקום יבין כי לפניו מוצב מחסום של כוחות הביטחון וכי עליו לעצור, כל זאת ממרחק שיאפשר לו להאט בזמן לפני המחסום. כדי לעמוד בדרישה זו, קובעות התקנות כי יש להציב דוקרנים על הכביש, להעמיד שלטי "עצור" לפני המחסום ולהאיר את המחסום בתאורת לילה.

ב-3.4.93, בסביבות השעה 22:30, נסע השוטר איתן מסיקה, תושב מעלה אפריים, מביתו לשפלה. בדרכו אסף שלושה חיילים. בעיתון הארץ מיום 4.4.93 דווח כי ליד הכפר עוסרין שבנפת שכם, הבחינו חיילים שעמדו במחסום של צה"ל ברכב המתקרב ואותו לו לעצור באמצעות זרקור. הרכב לא עצר אלא המשיך לנסוע במהירות. החיילים במחסום דיווחו על הרכב לחיילים באזור צומת תפוח, שהקימו מחסום נוסף והמתינו לרכב. כאשר זה הגיע, סימנו לו החיילים לעצור, אך גם הפעם לא עצר הרכב. החיילים ירו באוויר, וכאשר המשיך הרכב בנסיעה, ירו החיילים לעברו. כתוצאה מירי זה נהרג איתן מסיקה. מתחקירים שנערכו בעקבות האירוע התברר כי המחסומים שהציבו החיילים לא היו מסומנים כנדרש בהוראות, וכי החיילים סימנו לרכב לעצור רק באמצעות פנסים וסימנים בידיים.

מקרים נוספים

ב-13.4.93 ירו שוטרי משמר הגבול על רכב בו נסעה משפחה מבית חנינא, לאחר שנהג הרכב לא עצר משהורו לו לעשות כן. ארבעה מהנוסעים נפגעו מהכדורים והחמישי, תינוק בן שנה וחצי, נפגע מרסיסים. אבי המשפחה, שנהג ברכב, טען כי לא ראה במקום מחסום ולא הבחין בשוטרים שסימנו לו לעצור. דובר משטרת המחוז מסר כי סיור של מג"ב סימן לרכב לעצור ומשלא עצר, ירה באוויר ולעבר הגלגלים.⁶

ב-25.4.93 ירו חיילים על רכב בו נסעו שני אחים תושבי כוכב השחר בדרכם ליישוב עופרה, ופצעו אותם. נהג הרכב טען כי לא היה במקום מחסום, וכל שראה היה חייל בצד הדרך מוריד ומרים פנס. לטענתו חשב שהחייל מאותת לו לשלום. דובר צה"ל מסר כי החיילים פעלו לפי ההוראות.⁷

ב-4.5.93 נסעו שני אזרחים ישראלים ותושב קלקיליה, שהבריחו ירקות מטול-כרם, בדרך עפר. כוח מסתערבים של משמר הגבול, שהיה לבוש בבגדים אזרחיים, קרא להם בערבית לעצור. הנוסעים ברכב, שלא הבינו כי מדובר בחיילים, נבהלו, ולכן לא עצרו. המסתערבים ירו על הרכב ושני האזרחים הישראלים נפצעו. גורמים רשמיים מסרו כי הכוח פעל לפי הנהלים וירה לאחר שזיהה רכב חשוד שלא נענה לקריאותיהם לעצור.⁸

מהעדויות המובאות בדו"ח זה וממקרים נוספים, עולה בבירור כי לעיתים קרובות מחסומי צה"ל אינם מסומנים כנדרש בתקנות ובהוראות הפתיחה באש. פעמים רבות ירו אנשי כוחות הביטחון על רכב שלא עצר במחסום, כשנהגו לא הבין שעליו לעצור מפני

6. כל העיר, 16.4.93.

7. הארץ, 27.4.93.

8. מעריב, 6.5.93.

שלא היתה תאורת לילה, לא היו שלטי עצור, והנהג לא יכול היה לראות את החיילים.

סימון המחסומים כנדרש חשוב במיוחד לאור העובדה שמחסומים רבים מוצבים בשטחים על-ידי כוחות הביטחון באופן זמני, במקומות בהם בדרך כלל אין מחסום. נהגים העוברים במקום מדי יום, ורגילים למעבר חופשי, עשויים שלא להבחין במחסום שאינו מסומן כנדרש, וודאי שאין די באיתות בפנס או בנפנף יד על-מנת להבהיר לנהג הרכב כי מדובר במחסום וכי עליו לעצור.

סימון המחסומים בצורה הנדרשת לפי הוראות הפתיחה באש הכרחי כדי למנוע הישנות מקרים כגון כאלה המתוארים לעיל.

ב. ירי על רכב שאינו עוצר במחסום

לפי הוראות הפתיחה באש אין לפתוח באש על רכב רק מפני שלא עצר לאחר שהורו לו לעשות כן, אלא צריך שיהיה חשד סביר כי הסיבה לכך קשורה לביצוע פשע מסוכן. לפי העדויות שגבה **בצלם** עולה כי אנשי כוחות הביטחון יורים פעמים רבות על רכב שלא עצר, ורק מטעם זה.

מהודעות דובר צה"ל עולה כי העובדה שרכב לא עצר היא סיבה מספקת כדי לפתוח עליו באש, זאת בניגוד לשלשן ההוראות. למשל:

ב-13.3.93 נפצעה, מירי חיילי צה"ל בחברון, ספאא (הודא) אסחאק סיאג'. היא מתה מפציעה למחרת. בהודעת דובר צה"ל נאמר:

מכונית הנהוגה בידי תושב חברון הגיעה הערב סמוך ל-18:00 למחסום בצומת האוז בעיר. בהגיע המכונית סמוך למחסום הסתובבה במקומה והחלה לנוע במהירות. משלא נענה הנהג לקריאות וסימני החיילים לעצור, ירו הללו לעבר המכונית אך זו נמלטה. מאוחר יותר דווח מבי"ח עליה שבעיר על הגעת מכונית ובה ילדה כבת שלוש כשהיא פצועה מירי בבטנה באורך בינוני [...]

בהודעת דובר צה"ל בדבר מותו של איאד מחמוד עוואד עמלי, שנהרג ב-13.11.93 נמסר כי:

[...] המקרה אירע כאשר חיילי מחסום צה"ל

קראו לנוסעי הרכב המקומי לעצור ומשלא נענו לקריאותיהם והחלו להימלט ירו החיילים לעברם. כתוצאה מכך נהרג כאמור עמלי.

כאמור, ישנם מקרים בהם נהגים אינם עוצרים את רכבם מפני שלא הבחינו במחסום או בחיילים המסמנים להם לעצור. במקרים אחרים, נהגים אינם עוצרים מפני שהם נוהגים במכונית גנובה, או בלי רישיון, או מפני שהם רוצים להימנע מעיכוב במחסום. מעשים אלה אינם עונים על ההגדרה של "פשע מסוכן".

ברור, אם כן, כי העובדה לבדה שרכב אינו עוצר, אין בה כדי להצביע בהכרח על כך שנוסעי הרכב קשורים לביצוע "פשע מסוכן". ירי על כל רכב שלא עצר הביא פעמים רבות לפגיעה באנשים שלא סיכנו את חיי אנשי כוחות הביטחון.

ההוראה לפיה אין פותחים באש לעבר רכב רק משום שלא עצר, במחסום או שלא במחסום, צריכה להיות ברורה לאנשי כוחות הביטחון, ויש להקפיד על קיומה.

ג. ירי לעבר גלגלי המכונית

נוהל מעצר רכב חשוד אינו אמור להיות קטלני. השלב האחרון בפתיחה באש לעבר רכב חשוד מתיר ירי לעבר גלגלי הרכב בלבד, ובאף מקרה אסור לירות לעבר גוף הרכב, כאשר אין סכנה לחייהם של אנשי כוחות הביטחון.

ב-31.1.93 נהרגו נאסר וחייד עאיש אבו ריליון ומוחמד אמין איבראהים עומר דבוס, בעת שנסעו במכונית ישראלית גנובה ולא עצרו במחסום, ליד הכפר עראבה שבנפת גינין. הנוסעים ברכב לא היו חמושים. אחיו של אבו ריליון מסר בעדותו **לבצלם** כי למחרת בבוקר הודיעו לו בשיחה טלפונית מהמניהל האזרחי שאחיו ומוחמד דבוס נורו למוות לאחר שלא עצרו במחסום של צה"ל. עוד מסר אחיו של אבו ריליון בעדותו:⁹

[...] ראיתי את הגופות אחרי הנתיחה. בנאסר פגע כדור אחד במצח ובמותניי. כמו כן היתה לו פגיעה נוספת בראשו, שנגרמה כנראה ממכה שקיבל. במוחמד פגעו כדורים בכף רגלו השמאלית, בחזה מצד ימין, באוזן ובגב. גם לו היה סימן של מכה בראשו [...]

9. העדות נמסרה לסוהא עראף ב-4.2.93 בכפר בית איבא שבנפת שכם.

ד. פגיעה בנשים וילדים הנוסעים ברכב

הוראות הפתיחה באש קובעות כי "יש להימנע מפתיחה באש אם רואים כי ברכב החשוד נמצאים נשים או ילדים".

ב-14.3.93 מתה מפציעה ספאא סיאג', בת 4 בעדות שנמסרה לתחקירן **בצלם** סיפרו בני המשפחה כי היא נסעה יחד עם אחיה, שנהג ברכב ללא רישיון נהיגה. כאשר הבחין במחסום ובחיילים העומדים לידו נבהל, הפנה את המכונית לאחור וניסה להימלט. החיילים ירו לעבר הרכב וכתוצאה מכך נהרגה ספאא סיאג', שישבה במושב האחורי של הרכב.¹¹

בתשובה לפניית **בצלם** לפרקליטות הצבאית בענין נסיבות מותה, נענינו, בין השאר, כי "הוברר כי החיילים לא הבחינו בילדה שישבה במושב האחורי של הרכב".¹²

בכל רכב שלא עוצר במחסום, גם רכב שלהערכת העומדים במחסום נוסעיו קשורים לביצוע "פשע מסוכן", עשויים להיות ילדים שבשל קומתם ישנה סבירות גבוהה שאנשי כוחות הביטחון לא יבחינו בהם, יירו על הרכב ויפגעו בילדים. לא ניתן לצפות מהעומדים במחסום לבדוק האם יש ברכב ילדים כאשר הרכב נמלט מהמקום. המצב זהה במקרים בהם אנשי כוחות הביטחון מורים לרכב לעצור, לא במחסום.

העובדה שקשה מאוד להבחין בילדים קטנים היושבים ברכב חייבת היתה לעמוד לנגד עיניהם של מנכחי הוראות הפתיחה באש, ואינה יכולה לשמש צידוק לירי קטלני.

סעיף זה, שמטרתו היתה למנוע פגיעה בילדים, לא רק שלא מונע פגיעה כזו אלא גם לא יכול למנוע אותה.

בתשובה לפניית **בצלם** בענין זה לפרקליטות הצבאית, נמסר לנו כי תיק החקירה בענין זה נסגר ללא נקיטת צעדים משפטיים נגד מי מהחיילים שהיו מעורבים בתקרית. כן נמסר ש"לא נמצאו תימוכין לחשד שהחיילים ירו שלא בהתאם לשלבי נוהל מעצר חשוד. דהיינו, שלא לעבר גלגלי המכונית".¹⁰

ב-25.11.93 נהרג בשכונת רימאל בעזה אחמד זהארנה, תייר סעודי. בהודעת דובר צה"ל נמסר:

היום בשעות הערב זיהה צה"ל רכב חשוד שלא נענה לקריאות החיילים לעצור. הכוח ביצע נוהל מעצר חשוד וכתוצאה מהירי נפצעו שלושת נוסעי הרכב. אחד הנוסעים פונה במצב קשה לבית חולים במרכז הארץ ונפטר מפצעיו מאוחר יותר [...]

בעיתון "הארץ" מיום 28.11.93 דווח כי תחקיר של צה"ל שנערך בעקבות האירוע העלה כי החיילים לא ביצעו נוהל מעצר חשוד, ופעלו בניגוד להוראות בעת שירו לתוך הרכב וכי, בעקבות זאת, הועברה התנצלות לבני משפחתו של ההרוג.

עדויות נוספות המובאות בדו"ח זה מצביעות בבירור על כך שפעמים רבות מתבצע ירי לא רק לעבר גלגלי הרכב אלא גם לעבר גוף הרכב.

אם היו מקרים בהם היתה כוונתם של העומדים במחסום לירות לעבר הגלגלים בלבד, אך הפגיעה היתה בגוף הרכב, הרי שיש בכך כדי להצביע על הבעייתיות שבהוראה זו ועל הקושי לקיים אותה כלשונה. העובדה שעד היום נהרגו 18 בני אדם מירי "לעבר הגלגלים", מבלי שסיכנו את חייהם של אנשי כוחות הביטחון, מחזקת טענה זו.

אף שהפתיחה באש לעבר רכב אינה אמורה להביא לתוצאות קטלניות גורם ביצועה, פעמים רבות, למותם של נוסעים ברכב.

10. מכתב מאל"מ דני בארץ, תובע צבאי ראשי, מיום ה-12.8.93.

11. על מקרה זה ראה **בצלם**, הריגת ילדים פלסטינים והוראות הפתיחה באש, יוני 1993. בעמ' 7.

12. מכתב מסגן נדב וייסמן, עוזר תובע צבאי ראשי, מיום ה-5.12.93.

שיקול הדעת שבידי העומדים במחסומים

בראיון עם שני קצינים מיחידת המסתערבים "דובדבן", שפורסם בעיתון "על המשמר" ב-4.2.94, אמר סרן ג' בתשובה לשאלה האם היו מקרים של הריגה בטעות:

...למרות כל פעילות המחסומים, ידענו שמחבלים מבוקשים נמצאים בתנועה ממקום למקום. לכן, הפעלנו הרבה מחסומים בכל מיני צירים. היו אירועים כאלה בעבר. לדוגמה, רכב היה מגיע למחסום, מזהה אותו, מסתובב ובורח. התוצאה היא, שיורים עליו, ולפעמים אנשים נהרגים. לא כל מי שבורח הוא מבוקש. לקח לנו זמן להבין זאת. באמת נהרגו אנשים שלדוגמה, גנבו רכב וברחו איתו מהמחסום, או שנהרגו כאלה שברחו בגלל שלא היו להם תעודות. היו שנהרגו כי ברחו בשל עבירה פלילית שביצעו. אלה אולי היו צריכים להיענש, אבל לא היו צריכים להרוג אותם.

מקרה זה, ומקרים אחרים המתוארים בדו"ח, מצביעים על התוצאות החמורות של מתן שיקול דעת כה רחב בידי אנשי כוחות הביטחון. לאנשי כוחות הביטחון אין למעשה כל אפשרות לקבוע האם נוסעי הרכב שלא עזר במחסום קשורים לביצוע פשע מסוכן, והאם הרכב הזה קשור למידע הנמצא בידיהם. אי-לכך, יש לצמצם את שיקול הדעת שניתן לאנשי כוחות הביטחון על-ידי הוראה ברורה כי הפתיחה באש תיעשה רק במקרים בהם נשקפת להם סכנת חיים. גם במקרים בהם סבורים אנשי כוחות הביטחון כי נוסעי הרכב חשודים בביצוע פשע מסוכן, אין לפתוח באש אם הם אינם מסכנים את חייהם.

בהוראות הפתיחה באש נעשה ניסיון לצמצם את מספר המצבים בהם ניתן לפתוח באש לעבר רכב. ההיתר לפתוח באש רק לעבר רכב שנוסעיו חשודים בביצוע פשע מסוכן, האיסור לירות לעבר רכב שיש בו נשים או ילדים, העובדה שהמפקד צריך לשקול היטב אם לפתוח באש – הוראות אלה ואחרות מצביעות על מגמה זו.

עם זאת, שיקול הדעת הרחב שמוותרות ההוראות לאנשי כוחות הביטחון אינו מתיישב עם מגמה מצמצמת זו. על החיילים מוטל לקבוע האם הסיבה לאי עצירת הרכב קשורה לביצוע פשע מסוכן, ורק אם הגיעו למסקנה שזהו המצב – הם רשאים לירות. הוראה זו הביאה לכך שחיילים ירו על רכב שהיה דומה לרכב לגביו קיבלו התראה, או על רכב שלא עזר מחשש כי ברכב נוסעים מבוקשים.

דוגמה לכך ניתן למצוא בתשובה לפניית **בצלם** לפרקליטות הצבאית לגבי תוצאות חקירת נסיבות מותם של נאסר אבו ריליון ועומר דבוס, ב-1.93.13:

מחומר החקירה עולה כי המכוננית שבה נסעו שני המנוחים עצרה לקריאת החיילים, אך משהבין הנהוג בה שמדובר במחסום צה"ל הוא ביצע תמרון חד, והחל לברוח מהחיילים.

לאור העובדה הברורה שהמכוננית **ברחה ביוזעין** מהכוח, ולאור אופי פעילותם של החיילים והמידע המוקדם שהיה ברשותם, שהתמקד בין היתר במכוננית מסוג זה שבו נסעו המנוחים, ובמיקום הארוע, נמצא כי חשדם של החיילים שהבורחים בצעו פשע מסוכן לא היה בלתי סביר בנסיבות העניין. (ההדגשה במקור)

יתכן כי חשדם של החיילים לא היה בלתי סביר בנסיבות שנוצרו, אך הנוסעים ברכב לא היו קשורים לביצוע פשע מסוכן ולא היה כל קשר בין התנהגותם לבין המידע הקודם שהיה בידי החיילים.

13. מכתב מאלי"מ דני בארי, תובע צבאי ראשי, מיום ה-12.8.93.

בצלם פנה בשני מועדים שונים לפרקליטות הצבאית על מנת לברר האם הוחלט, בעקבות המקרים הרבים בהם נפגעו בתוך רכב אנשים שלא סיכנו את חיי אנשי כוחות הביטחון, לשנות את ההוראות ולצמצם את המצבים בהם מותר לפתוח באש. בתשובה לפנייה הראשונה נאמר כדלקמן:¹⁴

יש לציין כי צה"ל מודע לסיכון הכרוך בירי במחסומים ולכן מגביל את הפתיחה באש במחסומים למצבים מצומצמים בלבד. לצערנו, במצבים של פריצת מחסומי צה"ל, כשברשות החיילים מידע בדבר מבוקשים חמושים שפועלים באזור, שלא פעם פגעו גם בחיילים במחסומים (ויעידו אירועי הימים האחרונים), לא נותר מקום רב לספק שמא פריצת המחסום נעשתה בתמימות. [...]

בתשובה לפנייה מאוחרת יותר בנושא נאמר:¹⁵

[...] אירועי טרור שבמהלכם נפגעו חיילים במחסומים מקשים על קבלת המדיניות שהצעתם, שכן חיילים אלו חשופים בעמדות סטאטיות, ומתוקף תפקידם לפקח על התנועה בציר עליו הם מוצבים, הם אינם יכולים להתבצר מאחורי מחסות. במצב זה, הגבלתם לירי רק כאשר נפתח עליהם אש, ללא התחשבות בהתנהגות מחשידה חריגה קודם לכן, מעמידה אותם בסיכון רב ביותר, שעיימו לא ניתן להשלים.

מתשובות אלה עולים שני דברים עיקריים:

1. המדיניות בפועל, כפי שהיא עולה מתשובות אלה, מתעלמת מההוראה המפורשת לפיה פתיחה באש על רכב תיעשה רק כאשר נוסעי הרכב חשודים בניצוץ פשע מסוכן ולא על כל רכב שאינו

עוצר. מהדברים הנ"ל עולה כי ניתן אישור, מראש או בדעיכה, לירות לעבר כלי רכב על סמך מידע כללי על "מבוקשים חמושים שפועלים באזור", בלי קשר הכרחי בין מידע זה לבין הרכב עצמו.

2. המדיניות הנהוגה היום בצה"ל מתירה פתיחה

באש במקרים בהם ישנה "התנהגות מחשידה" של הנוהג ברכב. ב"התנהגות מחשידה" אין הכוונה להתנהגות המהווה סכנת חיים מיידית לחיי אנשי כוחות הביטחון, כאשר הנוסעים ברכב פותחים באש או מנסים לדרוס אותם, אלא לכל מקרה בו הרכב אינו עוצר ומנסה להימלט. בנסיבות הקיימות, כפי שהוצגו כאן, אין זה נכון לטעון כי כאשר רכב פורץ מחסום של צה"ל לא נותר מקום רב לספק שמא פריצת המחסום נעשתה בתמימות". כאמור, פעמים רבות פורץ רכב מחסום של צה"ל מפני שהמכונית גנובה, או מפני שהנהג לא הבחין במחסום שלא היה מסומן כנדרש. גם אם התנהגות זו אינה "תמימה", הרי שעדיין אין בה כדי להצדיק פתיחה באש לעבר רכב כזה.

לא ניתן, אם כן, לטעון שצה"ל מגביל את הפתיחה באש ל"מצבים מצומצמים". מהתשובות עולה כי המדיניות הנהוגה היום מרחיבה אף את שיקול הדעת שניתן לחיילים בהוראות הפתיחה באש. כלומר – כאשר בידי אנשי כוחות הביטחון מידע בדבר מבוקשים הפועלים באזור, ובמקביל מסרב רכב לעצור, המדיניות מתירה לפתוח עליו באש. אך כפי שעולה מדו"ח זה, הביא מצב זה פעמים רבות לפגיעה ומוות של אנשים שלא סיכנו את חיי אנשי כוחות הביטחון ולא היו מבוקשים או חמושים.

14. מכתב מאלי"מ דני בארי, תובע צבאי ראשי, מיום ה-12.8.93.

15. מכתב מסגן נדב וייסמן, עוזר תובע צבאי ראשי, מיום ה-12.9.93.

להלן יובא תיאור של מספר מקרים בהם נורו נוסעים ברכב, מבלי שסיכנו את חייהם של אנשי כוחות הביטחון.

מותו של ופא חאתם א-זאריה

ופא חאתם א-זאריה, סטודנט בן 24, נהרג ב-15.9.93 בשכם, בעת שהיה בדרכו לביתו. באותו ערב למד יחד עם חברו, ולאחר מכן נסעו למשרד של חברו כדי לשתות קפה. בדרך חזרה, החליטו לנסוע בדרך אחרת מזו שנסעו בה למשרד. חברו, עמאר חוסיין כורדי, שנהג ברכב, מסר בעדותו **לבצלם**¹⁶:

כאשר הגענו לרח' עומר אבן אל-חיטאב, הבחנתי במסמרים על הכביש במרחק של 25 מטר (החיילים או השוטרים שמים מסמרים על הכביש במחסומי בדיקה). לא היה שלט עצור ולא הייתה אש, כפי שהצבא מצבי במחסומי לילה, אבל היתה תאורת לילה. לא ראיתי חיילים ליד המחסום. ראיתי שם פח אשפה גדול. כאשר הבחנתי במסמרים, בלמתי את רכבי בבת אחת. הרכב נגור לצד שמאל והפנס הקדמי פגע בעץ. משקפי הראיה שלי נפלו. סובבתי את ההגה והפנס האחורי השמאלי פגע בעץ. ברגע זה נפתח ירי לעבר הרכב.

מיד הורדתי את הראש בין הרגליים מתחת להגה. הרכב המשיך להתדרדר בירידה, ואז שמעתי את ופא צועק שהוא נפצע. הסתכלתי עליו וראיתי שהחזה שלו מלא דם. הרגשתי שהרכב עלה על המסמרים. הירי, שנמשך כמה שניות בלבד, הפסיק. הרמתי את הראש ותפסתי את ההגה. בשני הגלגלים הקדמיים היה פנצ'ר ולא יכולתי לעצור את הרכב בכלל. הרכב המשיך להתדרדר למטה. בסוף הירידה הרכב פגע בתמרור, ונעצר. ירדתי מהרכב וצעקתי לאנשים שיש איתי פצוע ושיזמינו אמבולנס. הגיעו שני צעירים ויחד איתם

הורדתי את ופא מהרכב והלכנו איתו כ-30 מטר. פתאום נשמעו שוב קולות של ירי. שני הבחורים שהיו איתי ברחו ואני נשארתי ליד ופא. למקום הגיעו 6 חיילים שיצאו מתוך העצים שהיו שם. שני חיילים אמרו לי להתרחק ונעמדו ליד ופא. ארבעה חיילים נוספים החלו לטפל בו, עד שהגיעו האמבולנסים של הסהר האדום ושל הצבא, לאחר כ-10 דקות.

לאחר מכן הגיעו למקום חיילים נוספים, שוטרים ואנשי שבי"כ, ונגבתה ממנו עדות על האירוע. הוא לא זומן לחקירה נוספת.

לגבי מקרה זה לא יצאה הודעת דובר צה"ל, אך בעיתונות נמסר מפי מקורות צבאיים רשמיים כי א-זאריה נורה לאחר שלא ציית להוראות כוחות צה"ל לעצור וניסה להימלט.¹⁷

מותו של איאד מחמוד עוואד עמלי

איאד מחמוד עוואד עמלי, תושב הכפר קבלאן שבנפת שכם, נהרג ב-13.11.93 ליד הכפר סלפית. נהג הרכב, בילאל חיאיא עבד אל-פתאח עמל, מסר בעדותו **לבצלם**¹⁸:

ביום ה-13.11.93 בשעה 18:40, נסעתי מבית חברי בסלפית יחד עם חבריי איאד וג'יהאד לכפר קבלאן (איאד ישב לידי וג'יהאד ישב מאחורי). לאחר שהתרחקנו מסלפית כקילומטר וחצי [...] עליתי במעלה הכביש ובראש העלייה הבחנתי בהרבה אורות וזרקורים, שמנעו ממני להמשיך בנסיעה. עצרתי כי לא יכולתי לראות. לפתע ירד איש מרכב עם זרקור דלוק וכיוון אותו לעברי ואז נפתח ירי, הרבה ירי.

התכופתי וראיתי דם על פניו של איאד והבנתי שנפצע. שמעתי את הזוגיות הקדמית נשברת. התחלתי לצעוק בקול רם: מי אתם! פצעתם את חברי. מישהו ענה לי בעברית: אנחנו חיילים. הם

16. העדות נמסרה לתחקירן **בצלם** באסם עיד ב-29.9.93 במקום האירוע.

17. הארץ, 19.9.93.

18. העדות נמסרה לתחקירן **בצלם** באסם עיד ב-14.11.93 בכפר קבלאן שבנפת שכם.

נהג המונית בה נסע אל-פרא, סוליימאן מוסא יוסף
כעבוש, מסר בעדותו **לצלם**.²⁰

בסביבות השעה 17:00 חניתי בתחנת הדלק של
בית לאהיא כדי לאסוף נוסעים שמגיעים
מעבודתם בישראל לחי'א יונס. למונית עלו שבעה
נוסעים וביניהם המנוח, שאני מכיר אותו אישית.
נסעתי בכביש המזרחי של שכונת סגיעיה.
כשהגעתי לקרבת המסג' הבחנתי בשני גיפים
צבאיים שעמדו בצד השמאלי של הכביש, מכיוון
דרום לצפון. אני נסעתי בכיוון הנגדי, מצפון
לדרום. כשהתקרבותי למקום הבחנתי שכל
החיילים ירדו מהגיפים. על הכביש עמדו שישה
חיילים.

כשהתקרבותי, אחד הגיפים הסתובב ועצר לפני.
עצרתי מיד את המונית. רק במקרה לא פגעתי בו
כיוון שנסעתי במהירות גבוהה. אף חייל לא ניגש
אל המונית, ואני המשכתי לחכות. למקום הגיעו
עוד כלי רכב שנסעו מצפון לדרום וכולם עצרו
מאחורי. זו שעה שבה בדרך כלל חוזרים הפועלים
מעבודתם לבתיהם. חיכיתי במונית בין 5-7 דקות.
ראיתי שני כלי-רכב שהגיעו מהכיוון השני. אחד
פיגיו והשני ב.מוו. החיילים שעמדו בצד השני
של הכביש עמדו אחד ליד השני, ליד הפס הצהוב
המסומן על הכביש. רכב הפיגיו שהגיע ממול בלם
בחוזקה אך לא הצליח לעצור לגמרי. כאשר הגיע
ממש אל מול המונית שלי פתחו החיילים באש
לעברו. לפתע צעק המנוח: אבו ג'יהאד (זה הכינוי
שלי) נפצעתי. הירי נמשך. ירדתי יחד עם הנוסעים
מהרכב ושכבנו על הכביש. הפצוע נשאר ברכב.

לאחר שפסק הירי, ניגש נהג המונית אל אחד החיילים
ואמר לו כי אחד הנוסעים נפצע. החייל התקרב לרכב
ואמר לקצין שהיה במקום שיש פצוע ברכב. הקצין
הורה לנהג המונית לפנות את אל-פרא לבית החולים,
שם, לאחר כחצי שעה, נודע לנהג על מותו.

מוחמד סעד אחמד אבו סרייה, נהג מכונית הפיגיו
שלעברה נפתחה האש, מסר בעדותו **לצלם**:

נסעתי בכביש המזרחי של שכונת סגיעיה, מכיוון
דרום לצפון. הבחנתי על הכביש בטור של כלי-
רכב מקומיים שעמדו בצד השני של הכביש,
ולפניהם גי'פ צבאי. בצד ימין של הכביש ראיתי

התקרבו לרכב כשבידיהם פנסים, כך שלא
הצלחתי לזהות אותם. הם תפסו אותי בצוואר
מאחור, הורידו אותי ואת ג'יהאד מהרכב והרחיקו
אותנו מהרכב שלי מספר מטרים.

הם השכיבו אותנו על הבטן עם הפנים לארץ
והחיילים עמדו מעלינו. ניסיתי להרים את הראש
כדי לראות מה קרה לאיך אך בכל פעם שעשיתי
זאת החיילים בעטו לי בראש למטה. זה נמשך
כשעה וחצי. שמעתי חיילים מדברים ביניהם
בעברית ואומרים שהפצוע נושם ושנפצע גם בידו
(אני דובר עברית טובה). אחי'כ צעקתי לחייל
אמרתי "תושיב אותנו, אנחנו לא יכולים להמשיך
לשכב עם הפנים לארץ, קר לנו". החייל הושיב
אותנו על העפר עם הגב שלנו למכונית שלי.

נהג הרכב והנוסע הנוסף נלקחו לתחנת הדלק של
אריאל, שם נחקרו קצרות. לאחר מכן, הוסעו לצומת
תפוח, שם נמסרו להם הזמנות להתייצבות לחקירה
בשבי'כ ליום ה-11.93.15.

נהג הרכב הדגיש בסיום דבריו כי:

זה כל מה שקרה, לא שמעתי כלל וכלל שמישהו
הורה לי לעצור וחוף מזה אני עצרתי לחלוטין
לבד.

עדות דומה נמסרה על-ידי ג'יהאד אבו זיאדה, בן 23,
תושב הכפר קבלאן שבנפת שכם, שנסע גם הוא
ברכב.

בהודעת דובר צה"ל מיום ה-15.11.93 נמסר כי
החיילים ירו לאחר שנוסעי הרכב "לא נענו
לקריאותיהם לעצור והחלו להימלט". כמה ימים לאחר
מכן מסר דובר צה"ל כי מהתחקיר עולה "כי בפעולת
חיילי הכוח נתגלו מספר ליקויים מבצעיים. חקירת
האירוע הועברה למצ"ח".¹⁹

מותו של עלי מוחמד אחמד אל-פרא

ב-23.11.93 נהרג עלי מוחמד אחמד אל-פרא, בן 35,
תושב חי'אן יונס, בעת שהמונית בה נסע בדרכו לביתו
נעצרה על-ידי חיילים. החיילים ירו לעבר רכב שהגיע
למקום מהכיוון הנגדי, אך הירי פגע במונית בה נסע
אל-פרא והוא נהרג. נהג הרכב לעברו ירו החיילים
נפצע בראשו.

19. הדברים הועברו לגדעון לוי בעקבות כתבה שפירסם בעיתון **הארץ** ב-19.11.93.

20. העדויות שלהלן נמסרו לתחקירן **צלם** באסם עיד ב-28.11.93 במקום האירוע.

חולים תל-השומר. הוא שוחרר מבית החולים למחרת, לאחר ששילם את דמי האישפוז.

בהודעת דובר צה"ל מיום 24.11.93 נמסר:

מתחקיר האירוע אתמול בצומת סגייעיה עולה כי עלי מוחמד אחמד אל-פרא נהרג שעה שבוצע ירי לעבר מכונית חשודה אשר פרצה מחסום של צה"ל ולא נענתה לקריאות החיילים לעצור במחסום אחר. הנ"ל לא היה ברכב החשוד אלא ברכב אחר שנע ממול למכונית החשודה. מפקדי צה"ל הביעו צערם על הנסיבות בהן נהרג. בעקבות ממצאי התחקיר הוחלט להעביר את המשך הטיפול למצ"ח.

רכב שעמד שם עם אורות דלוקים. לא ראיתי חיילים חוץ מהגיפ הצבאי בצד השני של הכביש. המשכתי לנסוע, והסתכלתי כל הזמן על הרכב שעמד בצד ימין.

כשהגעתי סמוך לגיפ שעמד בצד שמאל, שמעתי לפתע יריות. הרגשתי שנפצתי בראש. בלמתי את הרכב מהר ועצרתי בצד ימין. שמעתי חיילים מדברים. הנוסעים שהיו איתי ירדו מהרכב. הכאבים בראשי גברו והרגשתי מטושטש. פתחתי את הדלת שלידי ונפלתי על הרצפה.

כרבע שעה לאחר שנפצע הגיע למקום אמבולנס שפינה אותו לבית החולים באשקלון. לאחר מכן הועבר לבית

סיכום

באש על רכב שיושביו אינם מסכנים את חיי אנשי כוחות הביטחון.

בצלם קורא לשינוי של מדיניות הפתיחה באש לעבר "רכב חשוד".

הפתיחה באש צריכה להיות מותרת אך ורק במקרים מוגדרים בהם נשקפת סכנת חיים ממשית ומיידית לאנשי כוחות הביטחון. אין לפתוח באש על כל רכב שאינו עוצר, או כאשר ישנה סכנה שאחרים יפגעו. כך יצומצם שיקול הדעת שבידי אנשי כוחות הביטחון, ותימנע פגיעה בלתי מוצדקת בילדים ובאנשים שהרכב בו נסעו לא עצר.

יש להקפיד על ביצוע של הוראות הפתיחה באש בכל הנוגע לאופן הצבת המחסומים. העובדה שהמחסומים לא מוצבים כך גרמה למוות ופגיעה של נוסעים ברכב, והצבת המחסום כנדרש לא מהווה סכנה לחייהם של העומדים במחסום.

על מערכת הביטחון להקפיד על ביצוע ההוראות ולהעניש בחומרה את המפירים.

המדיניות הקיימת, של פתיחה באש על "רכב חשוד", אינה מונעת ואינה יכולה למנוע פגיעה באנשים שאינם מסכנים את חייהם של אנשי כוחות הביטחון. במקרים רבים ירו אנשי כוחות הביטחון גם כאשר יכלו להימנע מכך, ולמנוע פגיעה בחיי אדם.

מעבר לעובדה שבפועל לא מקיימים אנשי כוחות הביטחון את ההוראות הפתיחה באש לעבר רכב, ושביצוע חלק מההוראות גורם לתוצאות קטלניות, הרי שמדברי הגורמים הרשמיים עולה כי אין בכוונת כוחות הביטחון לאכוף את ההוראות כלשונו, לא כל שכן לשנותן כך שימנעו פגיעות בלתי מוצדקות.

העובדה שהיו מקרים בהם ניסו פלסטינים לפגוע בעומדים במחסומים, ואף פגעו, אינה מהווה הצדקה לפגיעה בכל רכב שאינו עוצר במחסום.

בהתחשב בכך כי לא ניתן להבחין בילדים הנוסעים ברכב, כי במקרים רבים אין התחמקות ממחסום מהווה עדות לכך כי יושביו מבקשים לפגוע בחיילים, וכי ירי לעבר הגלגלים מסתיים פעמים רבות בפגיעה ברכב עצמו – מן הראוי היה להורות כי אין לפתוח

דובר צה"ל
ענף הסברה
1 בפברואר 1994

תגובה לדו"ח 'בצלם' בנושא "פתיחה באש ע"י כוחות הביטחון לעבר כלי רכב"

המחסומים בדרכים שמציבים כוחות הביטחון הם חלק מהאמצעים הנדרשים כדי לאפשר תנועה בטוחה של רכבים בכבישים, לסכל הפרעות לפעולות סריקה המבוצעות ע"י צה"ל באזורים, ולמנוע המלטות מהאזור המבוקר או התחמקות מביקורת. אחד מהמאפיינים של פיגועי הטרור המבוצעים ע"י חוליות המחבלים הפועלות באיזיש ובאזח"ע, הינו ירי מתוך כלי רכב לעבר אזרחים ולעבר חיילי צה"ל, תוך גרימת נפגעים, כולל הרוגים, והימלטות מהירה ברכבם. כזכור, בחודש דצמבר האחרון היינו עדים לשלושה פיגועים במהלכם ירו מחבלים מתוך כלי רכב. בארועים אלה נהרגו שישה אזרחים, ביניהם מרדכי לפיד ובנו אבשלום. הצבת מחסומים במהירות וביעילות, מהווה, איפוא, אמצעי למניעת הימלטות של רכבים ובהם מחבלים חמושים, ולעתים אף לסיכול פיגועים.

הוראות הפתיחה באש בשטחים נאכפות ע"י המערכת המשפטית הצבאית ככתבן וכלשונו ובמקרה הצורך ננקטים צעדים משפטיים נגד החורגים מן הפקודות. הוראות אלה, גם כלפי רכבים, נבחנות שוב ושוב ע"י מערכת המשפט הצבאית ומאשרות בין היתר ע"י הפרקליטות הצבאית ופרקליטות המדינה. מכל מקום, הוראות הפתיחה באש שצוטטו בדו"ח 'בצלם' אינן ההוראות המדוייקות והתקפות לפיהן פועל צה"ל כעת. מטבע הדברים לא נוכל לפרט את ההוראות המדוייקות.

בעניין ירי במחסומים נבחר כי כל מקרה נבחן לגופו, לפי כל העובדות הרלוונטיות, לרבות תצלומים ושרטוטים המבהירים את זווית הראיה והאפשרות להבחין במחסום, עדויות החיילים והמקומיים (לרבות עדויות שאסף 'בצלם'), וראיות שנותרו במקום (סימני צמיגים, מיקום הרכב וכו'), מסקנות הפרקליטות בדבר חוקיות וסבירות התנהגות החיילים היא, איפוא, תוצאת בחינה מדוקדקת של הראיות כולן לאור הדין והפקדות.

הוראות הפתיחה באש המחייבות חיום מגדירות מהו היקף שיקול הדעת של חיילים במחסום, ומצמצמות אותו למצבים הראויים של סכנת חיים וחשד ממשי לביצוע פשע מסוכן. לעניין חשד ממשי לביצוע פשע מסוכן, יש לציין כי פריצת מחסום היא בהחלט נתון מרכזי אך בפירוש לא נתון בלעדי במכלול השיקולים הקובע את התנהגות החיילים, כמובהר אף בהתייחסויות הפרקליטות שפרסמו בדו"ח.

הטענות העיקריות המועלות בדו"ח שעניינן התנאים לפתיחה באש במחסום, היקף שיקול הדעת הניתן לחייל היורה ומהות השיקולים הצריכים לעניין כל אלה, נשקלו ע"י המערכת המשפטית הצבאית. זאת ועוד, שיקולים אלה נבחנים תדיר ואף במקרים שהועלו בדו"ח נידונו בהרחבה.

